

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2022)

7ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»

Η συμβολή του e-mentoring στο πεδίο της Πανεπιστημιακής Παιδαγωγικής

Ιωσήφ Φραγκούλης, Στέφανος Αρμακόλας

Βιβλιογραφική αναφορά:

Φραγκούλης Ι., & Αρμακόλας Σ. (2023). Η συμβολή του e-mentoring στο πεδίο της Πανεπιστημιακής Παιδαγωγικής. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 0959–0968. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/5803>

Η συμβολή του e- mentoring στο πεδίο της Πανεπιστημιακής Παιδαγωγικής

Φραγκούλης Ιωσήφ¹, Αρμακόλας Στέφανος²

sfaka@otenet.gr, stefarmak@upatras.gr

¹ Καθηγητής Παιδαγωγικό τμήμα, Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής & Τεχνολογικής Εκπαίδευσης

² ΕΔΙΠ, Τμήμα Επιστημών Εκπαίδευσης & Κοινωνικής Εργασίας, Πανεπιστήμιο Πατρών

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται και αναλύεται η συμβολή του e-mentoring στο πλαίσιο της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής, με στόχο την επαγγελματική ανάπτυξη των διδασκόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο πρώτο μέρος της εργασίας αναλύεται ο όρος πανεπιστημιακή παιδαγωγική και περιγράφεται η συμβολή της στην υποστήριξη του έργου των εκπαιδευτικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο δεύτερο μέρος αναλύεται ο θεσμός του μέντορα και περιγράφεται η συμβολή του e-mentoring στο πλαίσιο της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής. Επίσης περιγράφεται η συμβολή της εκπαιδευτικής τεχνολογίας στην υλοποίηση του e-mentoring. Η εργασία ολοκληρώνεται με τη διατύπωση συμπερασμάτων σχετικά με την αποτελεσματική αξιοποίηση του e-mentoring το πλαίσιο της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής.

Λέξεις κλειδιά: e-mentoring, πανεπιστημιακή παιδαγωγική, τριτοβάθμια εκπαίδευση

Εισαγωγή

Η αποστολή των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων δεν περιορίζεται μόνο στην παραγωγή επιστημονικής γνώσης, αλλά και στην παροχή διδασκαλίας υψηλού επιπέδου (Γουγουλάκης & Οικονόμου, 2014). Σε έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον ανασχεδιασμό της εκπαίδευσης (European Commission, 2011) σημειώνεται πως υπάρχει μεγάλη ανάγκη για ευέλικτες και καινοτόμες προσεγγίσεις και μεθόδους διδασκαλίας, ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση σημειώνει ότι η ποιότητα της διδασκαλίας αποτελεί κρίσιμο ζήτημα και στον χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τονίζεται ότι τόσο η έρευνα όσο και η διδασκαλία θα πρέπει να υποστηρίζονται, προκειμένου να εξασφαλιστεί η υψηλή ποιότητα και αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού έργου (European Commission, 2011; Φραγκούλης & Βαλκάνος, 2016). Ως απόρροια των προαναφερόμενων με στόχο τη διασφάλιση της ποιότητας στον χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να αναπτύσσεται συστηματικά στον διεθνή χώρο η πανεπιστημιακή παιδαγωγική (Σταμέλος, 2016). Σημαντικό εργαλείο στο πλαίσιο της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής εμφανίζεται τα τελευταία χρόνια το mentoring και ειδικότερα το e-mentoring.

Οι διδάσκοντες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κατά την άσκηση του έργου τους καλούνται να αντιμετωπίσουν τόσο μικρές δυσκολίες-εμπόδια όσο και μεγαλύτερες αδυναμίες – ελλείψεις. Σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία η κατάσταση αυτή δεν οφείλεται ούτε στην προσωπικότητα και στις δυνατότητες των εκπαιδευτικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ούτε στην εκπαίδευση και προετοιμασία τους για την ανάληψη των καθηκόντων τους, αλλά κυρίως σε θέματα και δυσκολίες σχετιζόμενες με τις εργασιακές συνθήκες και προσδοκίες, το σύστημα πανεπιστήμιο, την ανάγκη για διαρκή προσαρμογή του έργου τους σε φοιτητοκεντρικές

μεθόδους διδασκαλίας, τα οποία σχετίζονται με την επαγγελματική τους ανάπτυξη και εξέλιξη (Φραγκούλης, 20219).

Την αποτελεσματική αντιμετώπιση των ζητημάτων αυτών τόσο για τον ίδιο τον εκπαιδευτικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης όσο και για το σύστημα πανεπιστήμιο, όπως διαπιστώνεται και από την καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική, δεν μπορεί να αναλάβει μόνος του ο κάθε εκπαιδευτικός. Χρειάζεται υποστήριξη από ένα μέντορα, δηλαδή από ένα άλλο διδάσκοντα στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με επαγγελματική εμπειρία και γνώσεις, αλλά και συγκεκριμένες ικανότητες και δεξιότητες επικοινωνιακού και σχεσιακού τύπου (Κρίβας, 2012. Φραγκούλης, 2013).

Ο διδάσκων αυτός βοηθά τον λιγότερο έμπειρο εκπαιδευτικό και συμβάλλει στην επαγγελματική του ανάπτυξη και εξέλιξη, καθώς η σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ του μέντορα και του εποπτευόμενου στηρίζεται στο αμοιβαίο ενδιαφέρον και στη μεταξύ τους σχέση εμπιστοσύνης που αναπτύσσεται σταδιακά (Scandura et al. 1996:52).

Σημαντικός προς αυτή την κατεύθυνση εμφανίζεται ο θεσμός του e- mentoring καθώς μέσα από αξιοποίηση προηγμένων τεχνολογικών εργαλείων και του διαδικτύου μπορεί να συμβάλλει ουσιαστικά στην υποστήριξη του έργου των διδασκόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Η Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική

Τα τελευταία χρόνια έχει ξεκινήσει τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο συστηματικός διάλογος γύρω από ζητήματα παιδαγωγικής και διδακτικής προσέγγισης στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Γουγουλάκης & Οικονόμου, 2014). Στο πλαίσιο του διαλόγου που έχει αναπτυχθεί έμφαση δίνεται όχι μόνο στο περιεχόμενο της διδασκαλίας, αλλά στις μεθόδους και στις τεχνικές εκπαίδευσης, καθώς και στο κλίμα που αναπτύσσεται ανάμεσα στους φοιτητές και στους διδάσκοντες. Σημαντική συνιστώσα της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής είναι η διδακτική η οποία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο σχεδιασμό, στην οργάνωση, στην υλοποίηση και στην αξιολόγηση των διδακτικών παρεμβάσεων στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με στόχο τη διασφάλιση ποιότητας και αποτελεσματικότητας (Φραγκούλης, 2015).

Σύμφωνα με τους Frakt & Castagnera (2000, όπως αναφέρεται στο Fagan-Wilen, Springer, Ambrosino & White, 2006: 43) η κατάρτιση, η υποστήριξη και η ανάπτυξη των διδασκόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο πεδίο της παιδαγωγικής και διδακτικής ποικίλει από χώρα σε χώρα και από ίδρυμα σε ίδρυμα.

Στο πλαίσιο των διεθνών και ευρωπαϊκών εξελίξεων στον τομέα της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής άρχισε και στη χώρα μας από το 2016 να παρατηρείται έντονο ενδιαφέρον από διδάσκοντες της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για την ανάπτυξη ενός επιστημονικού διαλόγου για ζητήματα υποστήριξης της διδασκαλίας και της μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Φραγκούλης & Πρατικάκη, 2019).

Οι Γουγουλάκης και Οικονόμου (2014) θεωρούν ότι η πανεπιστημιακή παιδαγωγική αποτελεί ένα νέο, εξειδικευμένο πεδίο θεωρίας και πράξης της παιδαγωγικής, σε επίπεδο έρευνας και εφαρμογής, με επίκεντρο την «επαγγελματική» κατάρτιση των πανεπιστημιακών δασκάλων σε θέματα παιδαγωγικής και διδακτικής μεθοδολογίας κατά την εκπαίδευση και διδασκαλία στα Πανεπιστήμια. Θεωρούν ότι ο όρος πανεπιστημιακή παιδαγωγική αναφέρεται, κυρίως, στη διδακτική διάσταση της πανεπιστημιακής διδασκαλίας. Ειδικότερα, ο όρος πανεπιστημιακή παιδαγωγική παραπέμπει στην ακαδημαϊκή διάσταση της έννοιας της παιδαγωγικής για να χαρακτηρίσει, αφενός διάφορες επιστημονικές θεωρίες και μελέτες, που αφορούν διαδικασίες επηρεασμού και μόρφωσης σε επίπεδο απόμου, ομάδας, κοινότητας και κοινωνίας σε διαφορετικά περιβάλλοντα, και αφετέρου συγκεκριμένες διδακτικές

πρακτικές και προσεγγίσεις των διδασκόντων κατά τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση των μαθησιακών διαδικασιών που ενεργοποιούν στο πλαίσιο της επαγγελματικής αποστολής τους (Γουγουλάκης & Οικονόμου, 2014:22).

Τι είναι το ο θεσμός του Μέντορα

Η λέξη Μέντορας προέρχεται από την ελληνική μυθολογία. Όταν ο Οδυσσεύς έφυγε για το μακρινό του ταξίδι άφησε πίσω του τον φίλο Μέντορα με την παράκληση να μορφώσει τον γιό του Τηλέμαχο (Φραγκούλης & Βαλκάνος, 2013). Στις μέρες μας ο θεσμός του μέντορα (*mentoring*) αφορά μια σχέση συστηματικής συνεργασίας μεταξύ δύο ομότιμων ατόμων (συναδέλφων) η οποία επιτρέπει την ανταλλαγή απόψεων, εμπειριών, πληροφοριών και πρακτικών συμβουλών σε ένα τομέα απασχόλησης ή δραστηριοποίησης (Cunningham & Eberle, 1993; Φραγκούλης & Βαλκάνος, 2011).

Στο χώρο της εκπαίδευσης οι εκπαιδευτικοί αναζητούν μέντορα όταν θέλουν να εξελιχθούν, να βελτιώσουν τις εκπαιδευτικές και διδακτικές τους πρακτικές, να αισθανθούν ασφαλείς για τις επιλογές τους, να αναπτύξουν γνώσεις και δεξιότητες γύρω από ένα αντικείμενο. Από την πλευρά του ο μέντορας, ο οποίος συγκριτικά με τους εκπαιδευόμενους διαθέτει μεγαλύτερη εμπειρία στο συγκεκριμένο χώρο ή αντικείμενο, καθοδηγεί τους εκπαιδευόμενους μεταφέροντάς τους τις γνώσεις, την εμπειρία του καθώς και τις καλές του πρακτικές. Λειτουργεί για αυτούς ως έμπιστος φίλος και υποστηρικτής (Φραγκούλης, 2019). Αντίστοιχα και ο εκπαιδευτικός που έχει το ρόλο του μέντορα μπορεί να ωφεληθεί από τη σχέση αυτή αφού έχει τη δυνατότητα να μάθει από τον νεότερο εκπαιδευτικό ζητήματα τα οποία ο ίδιος δεν είχε διδαχθεί στο Πανεπιστήμιο.

Στις μέρες μας που η κινητικότητα των ατόμων είναι μεγάλη και ο διαθέσιμος χρόνος λίγος το *mentoring* αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την υποστήριξη του έργου των διδασκόντων σε όλες τις βαθμίδες και δομές εκπαίδευσης (Φραγκούλης, 2019).

Ο θεσμός του e- mentoring στο πλαίσιο της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής

Με τον όρο *e-mentoring* (*electronic mentoring*) αναφερόμαστε στην εξ αποστάσεως παροχή υπηρεσιών μέντορα μέσω προηγμένων μαθησιακών τεχνολογιών οι οποίες βασίζονται κυρίως σε ηλεκτρονικά μέσα και το Διαδίκτυο. Ο ακριβής ρόλος του e-μέντορα εξαρτάται από διάφορους παράγοντες, οι σημαντικότεροι από τους οποίους εντοπίζονται: α) στο διαθέσιμο χρόνο του e-μέντορα, β) στο περιβάλλον και στην οργάνωση του τρόπου εργασίας, γ) στις δεξιότητες και στην εμπειρία που διαθέτει, δ) στις ανάγκες και στα ενδιαφέροντα των εκπαιδευόμενων, ε) στην κουλτούρα της εκπαιδευτικής μονάδας που εφαρμόζει διαδικασίες *e-mentoring* (Φραγκούλης κ.α., 2015).

Υπό αυτές τις συνθήκες τα βασικά χαρακτηριστικά του καλού (e)-μέντορα μπορούν να περιγραφούν ως ακολούθως:

- Διακρίνεται για την προθυμία του να μοιραστεί εμπειρίες, δεξιότητες και γνώσεις.
- Επιδεικνύει θετική συμπεριφορά και ενεργεί ως παράδειγμα προς μίμηση.
- Προσβλέπει στη συνεχή εκμάθηση και βελτίωση των ικανοτήτων του παρακινώντας κατ' αυτόν τον τρόπο και τους άλλους σε αντίστοιχες πρακτικές.
- Κινείται βάσει των αρχών εμπιστοσύνης και σεβασμού.
- Επιδεικνύει ενθουσιασμό για τη «συνεργατική σχέση καθοδήγησης» («μεντορική σχέση»).
- Παρέχει καθοδήγηση και εποικοδομητική ανάδραση.
- Δεν κρίνει, δεν αξιολογεί, δεν εκπαιδεύει.
- Εκτιμά τις απόψεις και πρωτοβουλίες των υπολοίπων.

- Ακούει, κατανοεί και προτείνει πρακτικές και ρεαλιστικές λύσεις βασισμένες στην εμπειρία του.

Ο θεσμός του e-mentoring αναφέρεται στη σχέση ανάμεσα σε ένα έμπειρο άτομο, συνήθως μεγαλύτερης ηλικίας και σε ένα άπειρο, νεότερο πρόσωπο, όπου στο πλαίσιο αμοιβαίας κατανόησης και εμπιστοσύνης ο έμπειρος (μέντορας) βοηθά, επιδεικνύει, εξηγεί, συμβουλεύει τον λιγότερο έμπειρο στην επίτευξη συγκεκριμένων, επαγγελματικών στόχων, καθώς και στην ανάπτυξη των επαγγελματικών του ικανοτήτων (Καραλιδη, 2007). Το e-mentoring ως υποστηρικτική διαδικασία που προτείνεται στην παρούσα εργασία μπορεί να βοηθήσει ιδιαίτερα τους διδάσκοντες της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι έχουν μικρή εργασιακή και διδακτική εμπειρία και να συμβάλλει στην ομαλή ένταξή τους στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και στην επαγγελματική τους ανάπτυξη. Οι σημαντικές αλλαγές που συντελούνται σε όλους τους τομείς της κοινωνίας επιβάλλουν αναπροσαρμογές τόσο στα περιεχόμενα, τις μεθόδους όσο και στους τρόπους διδασκαλίας και μάθησης. Η επιλογή και συγκρότηση ενός ελάχιστου κορμού πολύ απαραίτητων γνώσεων και κυρίως η εκμάθηση μεθόδων προσέγγισης της φυσικής, κοινωνικής και ιστορικής πραγματικότητας, αλλά και η καλλιέργεια δεξιοτήτων και η δημιουργία κινήτρων συνεχούς μάθησης (συνεχιζόμενη εκπαίδευση) είναι σήμερα περισσότερο από ποτέ αναγκαία (Παπαδάκης, Βελισσάριος & Φραγκούλης, 2003).

Στις νέες αυτές συνθήκες απαιτείται αλλαγή στο ρόλο των διδασκόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με κύριο άξονα τη μετατόπιση του κέντρου βάρους από τη διδακτική διαδικασία παροχής γνώσεων, στην οργάνωση κατάλληλων περιβαλλόντων και διαδικασιών μάθησης καθώς επίσης και στην καλλιέργεια της αυτενέργειας και των ικανοτήτων των εκπαιδευόμενων για την αντιμετώπιση των νέων συνθηκών (Παπαδάκης, Βελισσάριος & Φραγκούλης, 2003). Η αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων βασίζεται στην αποτελεσματικότητα των παιδαγωγικών προσεγγίσεων και των εκπαιδευτικών που τις υλοποιούν.

Η αρχική εκπαίδευση των διδασκόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν είναι δυνατό να καλύψει σε όλη την επαγγελματική τους σταδιοδρομία όλο το φάσμα των ενδιαφερόντων, των γνώσεων, των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων που χρειάζονται για την άσκηση του έργου τους. Πολύ συχνά έχουμε αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα, τα αναλυτικά προγράμματα, τα συγγράμματα και την ύλη που οι εκπαιδευτικοί καλούνται να διδάξουν. Νέες διδακτικές προσεγγίσεις και μεθοδολογίες, νέες τεχνολογίες, αποτελούν αντικείμενα και νέους θεσμούς που οι διδάσκοντες της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καλούνται να αποδεχθούν και να προωθήσουν στο έργο τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Παπαδάκης, Βελισσάριος & Φραγκούλης, 2003).

Οι εξελίξεις στην επιστήμη και στην τεχνολογία, η μεγάλη αύξηση αλλά και η γρήγορη παλαίωση των γνώσεων επηρεάζουν άμεσα τα αναλυτικά προγράμματα, τις μεθόδους διδασκαλίας, τις παιδαγωγικές σχέσεις και το γενικότερο κλίμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η ανάγκη για ανάπτυξη και προώθηση επαγγελματικής νοοτροπίας και ήθους θέτει ως στόχους την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό της παιδαγωγικής και διδακτικής διαδικασίας, οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της εργασίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Γουγουλάκης & Οικονόμου, 2014; Gougoulakis, Kedraka, Oikonomou, & Anastasiades, 2020).

Κοινή πεποίθηση είναι ότι η επιμόρφωση των διδασκόντων όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης: α) προσφέρει ανανέωση των γνώσεων σε εκείνους τους διδάσκοντες οι οποίοι μέχρι τώρα είχαν περιορισμένης έκτασης ψυχοπαιδαγωγική κατάρτιση με αποτέλεσμα να μη γνωρίζουν ή να γνωρίζουν σε περιορισμένο βαθμό τις νέες εξελίξεις στο χώρο της παιδαγωγικής και της διδακτικής, β) με δεδομένο το γεγονός πως η ημιζωή των γνώσεων σε

αρκετούς επιστημονικού χώρους δεν ξεπερνά κατά μέσο όρο τα 2-3 έτη προβάλλεται απαραίτητη περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη εποχή ή συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, γ) η διδασκαλία αποτελεί μια σύνθετη και πολύπλευρη δραστηριότητα για την οποία υπάρχουν πιο πολλά να μάθουν από αυτά που ήδη γνωρίζουν, προκειμένου να είναι αποτελεσματικοί κατά την άσκηση του εκπαιδευτικού έργου και να το επιτελούν με λιγότερο άγχος και μεγαλύτερη σιγουριά, δ) τα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών χρειάζεται να προσαρμόζονται στις συντελούμενες κοινωνικές, οικονομικές και τεχνολογικές αλλαγές. Αυτό προϋποθέτει ανάλογη προσαρμογή και των εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε αυτά. Η τελευταία θα επιτευχθεί μέσα από διαδικασίες συστηματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων, και ε) τα ποικίλα προβλήματα που καλούνται καθημερινά να διαχειριστούν οι εκπαιδευτικοί στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προϋποθέτουν την ύπαρξη των εκπαιδευτικών με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης όχι μόνο στο γνωστικό τους αντικείμενο αλλά και σε θέματα ψυχοπαιδαγωγικού, διδακτικού, οργανωτικού και διοικητικού ενδιαφέροντος. (Φραγκούλης & Βαλκάνος, 2016; Ραϊκού, 2019).

Για τη διασφάλιση της ποιότητας στην επιμόρφωση των διδασκόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χρειάζεται διαρκής αποτίμηση των παρακάτω παραγόντων: α) του περιεχομένου της διδασκαλίας (διδασκτέας ύλης, εκπαιδευτικών μεθόδων, ανάπτυξης ικανοτήτων και ιδιαίτερα της κριτικής σκέψης), β) της υποκίνησης και του συναισθηματικού κλίματος που διαμορφώνεται μεταξύ διδασκόντων- διδασκομένων και γ) της σχέσης του εκπαιδευτικού οργανισμού με το κοινωνικό πλαίσιο (Κόκκος, 2016). Σημαντική σε αυτό το σημείο είναι η συμβολή του e-mentoring το οποίο μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην επιμόρφωση και στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και να υποστηρίξει αποτελεσματικά το έργο τους (Φραγκούλης, 2019).

Η συμβολή της εκπαιδευτικής τεχνολογίας στην υλοποίηση του e-mentoring

Στις μέρες μας η σημαντικότερη ίσως εξέλιξη των τεχνολογιών έγκειται στην ανάπτυξη του Διαδικτύου και ειδικότερα του παγκόσμιου ιστού (world wide web), καθώς και των εργαλείων του Web2 (Παναγιωτακόπουλος, 2018). Τόσο η ασύγχρονη όσο και η σύγχρονη μετάδοση πληροφοριών και η λειτουργία Διαδικτυακών υπηρεσιών προσφέρουν σημαντικές δυνατότητες για την υλοποίηση και υποστήριξη θεσμών e-mentoring. Τα νέα αυτά περιβάλλοντα επιτρέπουν την επικοινωνία, την αλληλεπίδραση και τη συνεργασία νεότερων και πιο έμπειρων εκπαιδευτικών τόσο μεταξύ τους όσο και με εκπαιδευτικούς πόρους σε διαφορετικό τόπο και χρόνο αλλά και σε πραγματικό χρόνο (Αναστασιάδης, 2006; Αρμακόλας, Panagiotakopoulos, Magkaki, 2018).

Παράλληλα, οι υποδομές των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων οι οποίες έχουν βελτιωθεί σε σχέση με το παρελθόν υποστηρίζουν πλατφόρμες σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης, οι οποίες απαιτούν μεγάλη υπολογιστική δύναμη καθώς και υψηλές ταχύτητες μεταφοράς δεδομένων, ήχου και εικόνας (Αρμακόλας & Παναγιωτακόπουλος, 2020).

Ως εκ τούτου, υπογραμμίζεται η ανάγκη αλλαγής της παραδοσιακής διδακτικής προσέγγισης για να προωθηθεί η πανεπιστημιακή κατάρτιση που επικεντρώνεται στους φοιτητές αλλά με την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευτικών που θα καθοδηγούν και θα εποπτεύουν τη διαδικασία μάθησης (Martín-García & Rodríguez-Conde, 2009; Papadiamantopoulou, Papadiamantopoulou, Armakolas, Gomas, 2016), επιτρέποντας έτσι στους φοιτητές να μάθουν πώς να μάθουν. Μέσα από την αποτελεσματική και αποδοτική χρήση των ΤΠΕ, οι απαιτήσεις του κοινωνικού πλαισίου αλληλεπιδρούν με τα προσωπικά χαρακτηριστικά των φοιτητών (Aguilera-Pupo & Ortiz-Torres, 2009; Hung, 2012).

Υπό την έννοια αυτή, οι τεχνικές εκμάθησης (απομνημόνευση, διαδραστικότητα, ενεργή συμμετοχή στο μάθημα κ.λ.π) νοούνται ως προσωπικές μεταβλητές που σχετίζονται με την νοημοσύνη και την προσωπικότητα του κάθε φοιτητή και προσεγγίζονται με διαφορετικό τρόπο, ο οποίος θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες του καθώς και στις απαιτήσεις της μαθησιακής (Zatarain-Cabada & Barrón -Estrada, 2011). Αυτές οι μορφές είναι σχετικά σταθερές αλλά μπορούν να προσαρμοστούν ώστε οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να τις χρησιμοποιήσουν ως εργαλείο για να κατανοήσουν πώς μαθαίνουν οι φοιτητές τους και έτσι να τροποποιούν ή να ενισχύουν τις δικές τους διδακτικές προσεγγίσεις, οι οποίες θα επηρεάσουν θετικά τις μαθησιακές διεργασίες των σπουδαστών και συνεπώς τις ακαδημαϊκές επιδόσεις (Maric, Penger, Todorovic, Djurica & Pintar, 2015; Griva, Thanopoulos, Armakolas, 2019).

Η σύγχρονη οπτικοακουστική και γραπτή επικοινωνία μέσω ελεύθερου και δωρεάν λογισμικού (Skype, zoom, webex BBB κ.α.) είναι πλέον εύκολη και προσιτή. Οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα άμεσης επικοινωνίας στον ίδιο χρόνο ακόμα και αν βρίσκονται σε διαφορετικά μέρη. Με αυτό τον τρόπο μπορούν καθημερινά να ανταλλάσσουν εμπειρίες από τη διεξαγωγή των μαθημάτων τους αλλά και να έχουν ανατροφοδότηση για το σχεδιασμό και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν (Armakolas, Panagiotakopoulos, Kartrantou, 2018).

Τα εργαλεία του web 2.0 είναι πλέον προσιτά στους εκπαιδευτικούς και επιτρέπουν την ανταλλαγή εμπειριών καθώς και τη συνεργασία για την υλοποίηση δράσεων από μαθητές και εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Παράλληλα παρέχουν ευκαιρίες για το σχεδιασμό και τη λειτουργία σχολικών ιστοσελίδων ή wiki, εμπλουτίζοντας το έργο και αναδεικνύοντας τις καλές πρακτικές των εκπαιδευτικών. Επιπρόσθετα οι ΠΠΕ διαμορφώνουν τα χαρακτηριστικά του νέου, ηλεκτρονικού περιβάλλοντος και τις νέες σχέσεις στις έννοιες πληροφόρηση - γνώση - μάθηση, οι οποίες έχουν ιδιαίτερο αλλά και πολύ σημαντικό περιεχόμενο, διαφοροποιώντας και αναπροσαρμόζοντας έτσι το παραδοσιακό μοντέλο διδασκαλίας το οποίο κατά κύριο λόγο βασίζεται στην ισοτιμη συνεργασία και επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικού και εκπαιδευόμενου (Laurillard, 2012; Παναγιωτακόπουλος, 2014). Υπό την έννοια αυτή η συμβουλευτική - καθοδηγητική διαδικασία (e) mentoring οφείλει να εξασφαλίσει τα εφόδια αυτά που θα την καταστήσουν ικανή να ανταπεξέλθει στο νέο περιβάλλον, χαρακτηριστικό γνώρισμα του οποίου αποτελεί η συνεχής προσπάθεια δημιουργικής ένταξης σ' ένα ταχύτατα μεταβαλλόμενο κόσμο (Laurillard, 2012; Griva, Thanopoulos, Armakolas, 2019).

Οι μεταβλητές που μπορεί να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα της συμβουλευτικής-μεντορικής σχέσης σύμφωνα με τους Ensher & Murphy (2007) είναι: α) η συχνότητα της επικοινωνίας, β) η ποιότητα της επικοινωνίας μεταξύ μέντορα - mentee, γ) το επίπεδο της μεταξύ τους σχέσης, και δ) η αξιοποίηση τεχνολογικών μέσων. Η συμβολή της ηλεκτρονικής καθοδήγησης στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών συμβάλλει στην ανάπτυξη πέντε σημαντικών τομέων της προσωπικότητας των διδασκόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: α) του ακαδημαϊκού τομέα μέσα από την επικαιροποίηση και απόκτηση νέων γνώσεων, β) του διδακτικού τομέα μέσα από την ανάπτυξη και καλλιέργεια διδακτικών δεξιοτήτων και ανάδειξης καλών εκπαιδευτικών πρακτικών, γ) του τομέα της συμβουλευτικής καθοδήγησης μέσα από την ανάπτυξη διαδικασιών επίλυσης προβλημάτων, δ) του τομέα ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους μέσα από την ανάπτυξη ποικίλων γνωστικών, κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων, καθώς και του ε) μεταγνωστικού τομέα μέσα από την ανάπτυξη διαδικασιών κριτικής σκέψης (Bird & Hudson, 2015 όπως αναφέρεται στο Στογιαννόπουλος, 2019).

Ο θεσμός του e-mentoring μπορεί να φέρει πιο «κοντά» μέσω των νέων εργαλείων, εμπειρους διδάσκοντες με νεότερους διδάσκοντες και να συμβάλλει προς την κατεύθυνση

δημιουργίας κοινοτήτων μάθησης μέσα από ανταλλαγή καλών πρακτικών και εμπειριών στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Συμπεράσματα

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονο ενδιαφέρον από τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας για την ανάδειξη του ιδιαίτερου ρόλου και της σημασίας της διδασκαλίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στο πλαίσιο των συντελούμενων κοινωνικο-οικονομικών και εκπαιδευτικών αλλαγών διαπιστώνουμε την ανάγκη διαφοροποίησης της πανεπιστημιακής διδασκαλίας, των τρόπων μάθησης και της αναθεώρησης του διδακτικού προφίλ των διδασκόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η διδακτική ικανότητα του πανεπιστημιακού δασκάλου δεν μπορεί να στηρίζεται στο έμφυτο ταλέντο του αλλά σε εστιασμένη κατάρτιση, μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο μιας πανεπιστημιακής κουλτούρας που αντιμετωπίζει τη μάθηση ως μια παιδαγωγικά κατάλληλη διαδικασία που προωθεί την ενεργό μάθηση (Hannan & Silver, 2000).

Ειδικότερα αναγνωρίζεται η ανάγκη για συστηματική υποστήριξη των διδασκόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε θέματα σχετικά με το περιεχόμενο της διδασκαλίας, τις εκπαιδευτικές μεθόδους και τεχνικές, καθώς και το κλίμα της επικοινωνίας που αναπτύσσεται μεταξύ διδασκόντων και διδασκόμενων.

Για την επίτευξη των προαναφερόμενων τα τριτοβάθμια ιδρύματα πρέπει να επενδύσουν σε ανοιχτά περιβάλλοντα μάθησης, προσαρμοσμένα στα νέα δεδομένα, καθώς και στην αξιοποίηση σύγχρονων εκπαιδευτικών τεχνολογιών, έτσι ώστε οι συνεχείς εξελίξεις στο πεδίο της διδακτικής μεθοδολογίας να θέτουν σε συνεχή εγρήγορση τους διδάσκοντες και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Χρίστου, 2014).

Σημαντική προς αυτή την κατεύθυνση είναι η συμβολή του e-mentoring καθώς και των σύγχρονων εργαλείων μάθησης, όπως της τηλεκπαίδευσης. Η αξιοποίηση του e-mentoring στην υποστήριξη του έργου των διδασκόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην βελτίωση του έργου τους. Παράλληλα μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση κουλτούρας διαρκούς εκπαίδευσης και κατάρτισης, η οποία θα προσεγγίζει τη μάθηση ως μια συνεχή διαδικασία απόκτησης γνώσεων και καλλιέργειας δεξιοτήτων (Αναστασιάδης, 2006; Αναστασιάδης, 2018; Armakolas, Panagiotakopoulos & Karatrantou, 2018).

Προς επίρρωση των προαναφερόμενων απαραίτητη είναι η ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών όχι μόνο από τους διδάσκοντες, αλλά και από τα τριτοβάθμια ιδρύματα με στόχο την αναβάθμιση της παιδαγωγικής διάστασης του ρόλου των καθηγητών και την κατάρτισή τους σε θέματα διδασκαλίας και μάθησης. Σημαντικός προς αυτή την κατεύθυνση φαίνεται να είναι ο ρόλος των κέντρων υποστήριξης διδασκαλίας και μάθησης η ίδρυση των οποίων προβλέπεται στο άρθρο 129 του Νόμου 4957. Η συστηματική επιμόρφωση των διδασκόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα συμβάλλει στην εσωτερική μεταρρύθμιση των δομών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς θα μεταβληθεί σημαντικά το περιεχόμενο της διδασκαλίας, ο τρόπος και οι μέθοδοι διδασκαλίας, καθώς και οι σχέσεις μεταξύ διδασκόντων και διδασκόμενων (Φραγκούλης, 2019).

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Armakolas, S., Panagiotakopoulos, C., & Karatrantou, A. (2018). Teleconference in support of autonomous learning. *European Journal of Open, Distance and E-learning*, 21(2), 27-43.
- Armakolas, S., Panagiotakopoulos, C., & Magkaki, F. (2018). Interaction and Effectiveness - Theoretical Approaches in a Teleconference Environment. *International Journal of Sciences* 9, 21-26.

- Cunningham, J. B., & Eberle, T. (1993). Characteristics of the Mentoring Experience: A Qualitative Study. *Personnel Review*, 22(4), 54-66.
- Ensher, E. A., & Murphy, S. E. (2007). In B. Ragins & K. Kram, *The Handbook of Mentoring at Work: Theory, Research, and Practice* (299-322). Sage Publications.
- European Commission, Directorate General For Research & Innovation, Directorate B (2011). *European Research Area Skills*. Retrieved from http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies
- Fagan-Wilen, R., Springer, D., Ambrosino, B. & White, B. (2006). The Support of Adjunct Faculty: An Academic Imperative. *Social Work Education*, 25(1), 39-51.
- Gougoulakis, P., Kedraka, K., Oikonomou, A., & Anastasiades, P. (2020). Teaching in Tertiary Education - A reflective and experiential approach to University Pedagogy. *Academia*, 0(20-21), 101-137. doi:<https://doi.org/10.26220/aca.3443>
- Griva, A., Thanopoulos, C., & Armakolas, S. (2019). The pedagogical use of ICT in a School of Engineering in tertiary education. *Innovations and Technologies in Education*, 01(2019), 5-14. ISSN: 2571-2519.
- Hannan, A., & Silver, H. (2000). *Innovating in higher education: Teaching, learning and institutional cultures*. Buckingham: Society for Research in Higher Education.
- Hudson, P. B., & Bird, L. (2015). Investigating a model of mentoring for effective teaching. *Journal of Teaching Effectiveness and Student Achievement*, 2(2), 11-21.
- Hung, Y. C. (2012). The effect of teaching methods and learning style on learning program design in web-based education systems. *Journal of Educational Computing Research*, 47(4), 409-427.
- Laurillard, D. (2013). *Teaching as a design science: Building pedagogical patterns for learning and technology*. Routledge.
- Maric, M., Penger, S., Todorovic, I., & Djurica, N. (2015). Differences in learning styles: a comparison of Slovenian Universities. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 175-183.
- Papadiamantopoulou, M., Papadiamantopoulou, C., Armakolas, S., & Gomas, L. (2016). Pre-service and in-service teacher training: the use of technology in the greek educational system. *Proceedings:konference Olympiáda techniky Plzeň 2016*. ISBN 978-80-261-0620-3
- Pupo, E. A., & Torres, E. O. (2009). Las investigaciones sobre los estilos de aprendizaje y sus modelos explicativos. *Revista de estilos de aprendizaje*, 2(4) from: https://www.researchgate.net/publication/38290648_Las_investigaciones_sobre_los_estilos_de_aprendizaje_y_sus_modelos_explicativos
- Raikou, N. (2019). Teacher Education at the forefront: Long-term study through the prism of University Pedagogy and Transformative Learning theory. *European Journal of Education Studies*, 6(3), 88-102. DOI:10.5281/zenodo.3243470.
- Rodríguez Conde, M. J., & Martín García, A. V. (2003). Estilos de aprendizaje y Educación Superior: análisis discriminante en función del tipo de estudios. *Enseñanza: anuario interuniversitario de didáctica*, from: <https://redined.educacion.gob.es/xmlui/handle/11162/192052>
- Scandura, T., Tejada, M., Werther, W., & Lankau, M. (1996). Perspectives on mentoring, *Leadership & Organization Development Journal*, 17(3), 50-56.
- Zatarain Cabada, R., & Barrón Estrada, L. (2011). Herramienta de autor para la identificación de estilos de aprendizaje utilizando mapas auto-organizados en dispositivos móviles. *Revista electrónica de investigación educativa*, 13(1), 43-55.
- Αναστασιάδης, Π. (2018). *Τηλεδιάσκηψη στην υπηρεσία της δια βίου μάθησης και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Αναστασιάδης, Π. (2006). Ο ρόλος των Νέων Τεχνολογιών και η ανάδειξη των ψηφιακών κοινωνικών δεξιοτήτων (e-social skills) στην κοινωνία της γνώσης. *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 8, 25-32.
- Αρμακόλας, Σ. & Παναγιωτακόπουλος, Χ. (2020). Εξ αποστάσεως διδασκαλία μέσω τηλεδιάσκηψης: οι επιδράσεις των τεχνολογικών παραγόντων. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16(1), 22-43. doi:<https://doi.org/10.12681/jode.22800>
- Γουγουλάκης, Π. & Οικονόμου, Α. (2014). Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική. *Εκπαιδευτικός Κύκλος*, τ.2, 9-282.
- Καραλίδη, Α. (2007). *Ο ρόλος του Μέντορα στη νοσηλευτική εκπαίδευση*. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

- Νόμος 4957/2022, άρθρο 129. *Νέοι ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα: Ενίσχυση της ποιότητας, της λειτουργικότητας και της σύνδεσης των Α.Ε.Ι. με την κοινωνία* (ΦΕΚ 141/Α/21-7-2022).
- Παναγιωτακόπουλος, Χ. (2018). *Η ηθική στο διαδίκτυο και το ηλεκτρονικό έγκλημα*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση. ISBN: 976-960-02-3400-8.
- Παναγιωτακόπουλος, Χ. (2014). *Οι Τεχνολογίες της πληροφορίας και των Επικοινωνιών: Μία συνολική θεώρηση*. Αθήνα: Εκδοτικός Όμιλος ΙΩΝ. ISBN: 978-960-508-088-4.
- Παπαδάκης, Σ., Βελισάριος, Α., & Φραγκούλης, Ι. (2003). Η Επιμόρφωση και Μετεκπαίδευση των Εκπαιδευτικών στην Κοινωνία της Πληροφορίας με αξιοποίηση των μεθόδων της Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.). *Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 558-571.
- Σταμέλος, Γ. (2016). *Η αξιολόγηση της αποτελεσματικής διδασκαλίας Μελέτη 18*. Πάτρα: Her Net.
- Στογιαννόπουλος, Σ. (2019). *Η καινοτομία του e-mentoring στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Επισκόπηση των αποτελεσμάτων υλοποιημένων δράσεων - Οι απόψεις των εκπαιδευτικών για το ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει*. Πτυχιακή εργασία, Πάτρα: ΠΕΣΥΠ-ΑΣΠΑΙΤΕ.
- Φραγκούλης, Ι., & Πρατικάκη, Α. (2019). Διαδικασίες επιμόρφωσης και αξιολόγησης του διδακτικού έργου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στο Κ. Κεδράκα (επιμ.) *Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Πανεπιστημιακής Παιδαγωγικής: Διδασκαλία και μάθηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση*, 1, 58-73. Αλεξανδρούπολη.
- Φραγκούλης, Ι., & Βαλκάνος, Ε. (2016). Η συνεχιζόμενη επιμόρφωση των Καθηγητών της ΑΣΠΑΙΤΕ Ηρακλείου Κρήτης στο πλαίσιο της Πανεπιστημιακής Παιδαγωγικής. Στο Κ. Κεδράκα (επιμ.) *Πρακτικά Συμποσίου Πανεπιστημιακής Παιδαγωγικής: Η εκπαίδευση και διδασκαλία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μια terra incognita*, 1, 163-169. Αλεξανδρούπολη.
- Φραγκούλης, Ι. & Βαλκάνος, Ε. (2011). Η συμβολή του mentoring στην εκπαίδευση ενηλίκων: Διερεύνηση αντιλήψεων εκπαιδευτών ενηλίκων σε σχέση με την αξιοποίηση του mentoring στο πλαίσιο άσκησης του εκπαιδευτικού τους έργου στο: *Δια Βίου Μάθηση: Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις, Θεσσαλονίκη*: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Φραγκούλης Ι, Παπαδάκης Σ., & Βελισάριος Α., (2015). Το E-mentoring ως θεσμός υποστήριξης νέων εκπαιδευτικών απομακρυσμένων σχολικών μονάδων *1ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Μονάδας Μεθοδολογίας, Πολιτικών και Πρακτικών Επιμόρφωσης*, Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, Κόρινθος, 20-22 Φεβρουαρίου 2015.
- Φραγκούλης, Ι. (2019). Η συμβολή της εκπαίδευσης ενηλίκων στο πλαίσιο της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής. Στο Π. Γεωργογιάννης (επιμ.) *Πρακτικά 27ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και τα Ελληνικά ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα*, 28-38. Πάτρα: ΙΠΟΔΕ.
- Φραγκούλης, Ι. (2015). *Σημειώσεις για το πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ΑΣΠΑΙΤΕ Ηρακλείου Κρήτης*. Ηράκλειο Κρήτης: Αυτοέκδοση.
- Χρίστου, Κ. (2014). Οι προκλήσεις για το δημόσιο Πανεπιστήμιο. *Ομιλία στην Ημερίδα του Γραφείου Παιδείας Κ.Ε. ΑΚΕΑ με θέμα Δημόσιο Πανεπιστήμιο υπό απειλή*, Λευκωσία: Πανεπιστήμιο Κύπρου.

